

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 04
Rotel 0409

DOM
2021-11-17
Stockholm

Mål nr
T 4316-20

Sid 1 (4)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2020-03-12 i mål T 969-19, se bilaga A

PARTER

Klaganden

1. Zurich Insurance plc (Irland), Filial Sverige, 516403-8266
Box 5069
102 42 Stockholm

2. Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE, Luxembourg, 33752393
Ostbanegade 135
2100 Kobenhavn
Danmark

3. HDI Danmark, filial af HDI Global SE, 37276251
Indiakaj 6, 1 Sal
2100 Kobenhavn
Danmark

Ombud för 1–3: Advokaten Per Sjödin och biträdande juristen Robert Tischner
Box 70389
107 24 Stockholm

Motpart

Stockholms kommun genom dess exploateringsnämnd, 212000-0142
Box 8189
104 20 Stockholm

Ombud: Advokaten Hans Hammarbäck och biträdande juristen Viktor Björkman
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Försäkringsersättning

Hovrättens domslut, se nästa sida.

Dok.Id 1744946

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00		måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 672 50		09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se		
		www.svea.se		

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten fastställer tingsrättens dom.

 2. Zurich Insurance plc (Irland), Filial Sverige, Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE, Luxembourg, och HDI Danmark, filial af HDI Global SE ska solidariskt ersätta Stockholms kommun genom dess exploateringsnämnd för dess rättegångskostnad i hovrätten med 704 090 kr, varav 631 320 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom till dess betalning sker.
-

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Zurich Insurance plc (Irland), Filial Sverige, Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE, Luxembourg, och HDI Danmark, filial af HDI Global SE (gemensamt benämnda Försäkringsgivarna) har yrkat att hovrätten ska ogilla Stockholms kommun genom dess exploateringsnämnds talan (staden).

Försäkringsgivarna har också yrkat att hovrätten ska befria dem från skyldigheten att betala stadens rättegångskostnad i tingsrätten och har för egen del yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i tingsrätten.

Staden har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

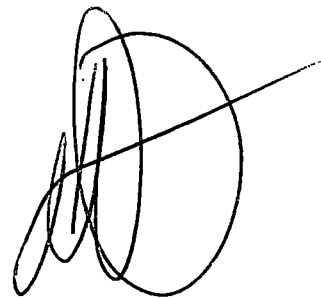
Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på samma sätt som i tingsrätten. Utredningen är densamma som i tingsrätten.

Tingsrätten har i sin dom utförligt redogjort för utredningen, rätts- och bevisfrågorna i målet, relevant doktrin och praxis samt hur tingsrätten har värderat utredningen i förhållande till de i målet tvistiga frågorna. Hovrätten ansluter sig helt till tingsrättens överväganden och slutsatser i fråga om att kravet från Eriks Restaurang Saltsjön AB omfattas av försäkringen och att de relevanta störningarna både har orsakats och inträffat under försäkringstiden liksom att Försäkringsgivarna inte har visat att staden har framkallat försäkringsfallet.

Tingsrättens dom ska därför fastställas. Vid denna utgång är staden berättigad till ersättning för sin rättegångskostnad i hovrätten. Yrkat belopp är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2021-12-15

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Anders' followed by a long horizontal stroke.A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Johan' followed by a long horizontal stroke.A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Evel' followed by a long horizontal stroke.A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Dante' followed by a long horizontal stroke.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Avenberg och Johan Welanders, referent,
samt tf. hovrättsassessorerna Ellen Ekman och Dante Olason Hallberg.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2020-03-12
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
T 969-19

PARTER

Kärande

Stockholms kommun genom dess exploateringsnämnd, 212000-0142
Box 8189
104 20 Stockholm

Ombud: Advokaten Hans Hammarbäck, jur.kand. Jessica Sædén
och jur.kand. Viktor Björkman
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Svarande

1. Zurich Insurance plc (Ireland), Filial Sverige, 516403-8266
Box 5069
102 42 Stockholm

2. Swiss Re International, Filial af Swiss Re International SE, Luxembourg, 33752393
Ostbanegade 135
2100 København 0
Danmark

3. HDI Danmark, filial af HDI Global SE, 37276251
Indiakaj 6, 1 Sal
2100 København 0
Danmark

Ombud för 1-3: Advokaterna Per Sjödin och Viveca Löwenheim
samt jur.kand. Emma Lindell
Advokatfirman NORDIA KB
Box 70389
107 24 Stockholm

DOMSLUT

1. Tingsrätten fastställer att Zurich International plc (Irland), filial Sverige, Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE Luxembourg och HDI Danmark, filial af HDI Global SE, enligt de villkor som följer av

Dok.Id 2140667

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307 104 20 Stockholm	Scheelegatan 7	08-561 654 10 E-post: stockholms.tingsratt.avdelning4@dom.se www.stockholmstingsratt.se		måndag – fredag 08:00–16:00

projektförsäkringens ansvarsmoment "Third Party Liability", är skyldiga att utge försäkringsersättning i anledning av det yrkande som Gondolen har framställt vid Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt.

2. Zurich International plc (Irland), filial Sverige, Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE Luxembourg och HDI Danmark, filial af HDI Global SE ska solidariskt ersätta Stockholms kommun genom dess exploateringsnämnd för dess rättegångskostnad med 3 084 238,50 kr och 6 300 GBP jämte ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 12 mars 2020 till dess full betalning sker. Av det yrkade beloppet avser 2 451 932,50 kr kostnader för ombud och 632 306 kr och 6 300 GBP interna kostnader för Staden och arvode till externa sakkunniga.
-

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND	4
2. YRKANDEN M.M.	6
3. GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN	7
3.1 Staden	7
3.1.1 Projektförsäkringens omfattning	7
3.1.2 Försäkringstiden	9
3.1.3 Framkallande av försäkringsfall	10
3.2 Försäkringsgivarna	11
3.2.1 Projektförsäkringens omfattning	11
3.2.2 Försäkringstiden	13
3.2.3 Framkallande av försäkringsfall	14
4. UTREDNINGEN	14
5. DOMSKÄL	14
5.1 Inledning	14
5.2 Omfattas Gondolenkravet av Projektförsäkringen?	15
5.2.1 Tingsrättens prövning av Projektförsäkringens omfattning	15
5.2.2 Det allmänna kravet på ovisshet och/eller oförutsebarhet	16
5.2.3 Den gemensamma partsavsikten	20
5.2.4 Objektiv tolkning av avtalsvillkoret	24
5.2.5 Utgör Gondolenkravet en oviss skada som omfattas av Projektförsäkringen?	27
5.2.6 Slutsats	27
5.3 Omfattningsvillkorets begränsning i tiden	28
5.4 Har Staden framkallat försäkringsfallet?	31
5.5 Sammanfattning	32
5.6 Rättegångskostnader	32

1. BAKGRUND

Stockholms kommun genom dess exploateringsnämnd ("**Staden**") har under flera år planerat en ombyggnad av Slussen i centrala Stockholm ("**Slussenprojektet**").

I 2010 års genomförandebeslut för Slussenprojektet angavs bl.a. att byggnadsarbetena skulle komma att bli omfattande samt att de ofrånkomligt skulle komma att innebära störningar för framkomligheten i området. Vidare angavs att det i närområdet skulle komma att ske påverkan genom byggstörningar och att det också skulle kunna bli aktuellt med intrång i närliggande fastigheter. Slutligen gjordes bedömningen att det fanns stor risk för att ersättningar för intrång och skadestånd skulle behöva betalas. Staden fattade ett reviderat genomförandebeslut år 2015. I underlaget för beslutet angavs bl.a. att ett antal risker hade identifierats i ett tidigt skede vilka kvarstod som direkt projektpåverkande risker, däribland ersättning och skadestånd till fastighetsägare och sakägare. Det angavs vidare att de identifierade riskerna, innefattande bl.a. skadestånd, innebar osäkerheter som värderades till ca 1 550 miljoner kr, eller ca 23 procent av den totala entreprenad- och byggherrekostnaden.

I anledning av Slussenprojektet upphandlade Staden under år 2016 en projektförsäkring. Under upphandlingsförfarandet gavs anbudsgivarna möjlighet att ställa frågor om upphandlingen. Upphandlingen resulterade i att Staden den 15 juni 2016 tecknade en allrisk- och ansvarsförsäkring ("**Projektförsäkringen**") med Zurich International plc (Irland), filial Sverige ("**Zurich**"), Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE Luxembourg och HDI Danmark, filial af HDI Global SE (tillsammans "**Försäkringsgivarna**"), där Zurich fungerade som skadereglerare för samtliga försäkringsgivare.

Projektförsäkringen innehåller följande omfattningsvillkor (i relevanta delar):

SECTION 2 – THIRD PARTY LIABILITY

The Insurers will indemnify the Insured against all sums (including claimant's costs and expenses) which the Insured shall become legally liable to pay in respect of:

- a) death of or bodily injury to or illness or disease contracted by any person including mental injury mental anguish and shock
- b) Damage to property and/or loss of use thereof
- c) obstruction interference loss of amenities nuisance trespass stoppage of traffic infringement of light or air easement or quasi easement denial of access interruption loss of trade or any like cause
- d) Contamination and Pollution according to Swedish Swedish Environmental Act (Miljöbalken SFS 1998:808) – Builders Propriety Liability (Byggherreansvar)

happening or consequent upon a cause occurring during the Period and arising out of or in connection with the Project anywhere within the Territorial Limits.

Entreprenadarbetena inleddes sommaren 2016 och är planerade att pågå t.o.m. år 2025.

Ett antal näringsidkare, främst restauranger, i området kring Slussen har framställt ersättningsanspråk mot Staden i anledning av Slussenprojektet. Kraven har i huvudsak grundat sig på minskat rörelseresultat till följd av buller, skakningar och begränsad tillgänglighet och visibilitet som näringsidkarna påstår har orsakats av Slussenprojektet.

En av näringsidkarna är Eriks restaurang Saltsjön AB ("Gondolen"). Gondolen framställde den 5 oktober 2016 ett krav mot Staden på ersättning för skada. Grunden för kravet var att Gondolen påstod sig ha drabbats av minskad omsättning på grund av begränsad tillgänglighet, oljud och vibrationer som hade samband med Slussenprojektet. Staden anmälde kravet till Försäkringsgivarna den 3 februari 2017 under åberopade att kravet omfattades av ansvarsmomentet i Projektförsäkringen och därmed berättigade Staden till försäkringsersättning. Försäkringsgivarna begärde under sommaren 2017 vissa kompletteringar från Gondolen. Vid ett möte mellan Zurich och

Staden den 4 december 2017 meddelade Zurich att Försäkringsgivarna avböjde försäkringsskydd, vilket Zurich skriftligen bekräftade i ett brev till Staden den 11 december 2017.

Den 16 maj 2018 väckte Gondolen talan mot Staden i Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt och yrkade att Staden skulle utge ersättning till Gondolen på grund av störningar i anledning av Slussenprojektet. Grunden för yrkandet var att ombyggnationen av Slussen stör Gondolens verksamhet genom buller, avspärrningar och en förfulning av landskapsbilden. Staden har bestritt Gondolens yrkande.

Den aktuella tvisten rör frågan om Gondolens krav, som riktats mot Staden i anledning av Slussenprojektet, omfattas av Projektförsäkringen och om Försäkringsgivarna därmed är skyldiga att utge försäkringsersättning till Staden i anledning härav. I fortsättningen kommer Gondolens krav mot Staden, innefattande även Gondolens käromål i Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, att benämnas ”Gondolenkravet”.

2. YRKANDEN M.M.

Staden har yrkat att tingsrätten ska fastställa att Zurich International plc (Irland), filial Sverige, Swiss Re International, filial af Swiss Re International SE Luxembourg och HDI Danmark, filial af HDI Global SE, enligt de villkor som följer av projektförsäkringens ansvarsmoment ”Third Party Liability”, är skyldiga att utge försäkringsersättning i anledning av det yrkande som Gondolen har framställt vid Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt.

Försäkringsgivarna har bestritt käromålet.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

3. GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

3.1 Staden

3.1.1 Projektförsäkringens omfattning

Staden har tecknat den aktuella Projektförsäkringen hos Försäkringsgivarna. I försäkringens omfattningsvillkor anges att Projektförsäkringens ansvarsmoment omfattar:

"all sums [...] which the Insured shall become legally liable to pay"

Projektförsäkringens omfattningsvillkor är tillämpliga på de skadeorsaker som uppkommit i samband med Slussenprojektet. Buller, avspärningar och en förfulning av landskapsbilden som Gondolens krav baseras på omfattas av ordalydelsen av moment c) i Projektförsäkringens ansvarsmoment:

"c) obstruction interference loss of amenities nuisance trespass stoppage of traffic infringement of light or air easement denial of access interruption loss of trade or any like cause".

Det byggherreansvar som Staden har för Slussenprojektet och som Gondolens krav baseras på omfattas även av ordalydelsen av moment d) i Projektförsäkringens ansvarsmoment:

"d) Contamination and Pollution according to Swedish Swedish Environmental Act (Miljöbalken SFS 1998:808) – Builders Propriety Liability (Byggherreansvar)".

Stadens eventuella ersättningsskyldighet på grund av Gondolens krav utgör ett försäkringsfall enligt Projektförsäkringen. Det finns inga tillämpliga undantag i

Projektförsäkringens omfattningsvillkor som gör att Gondolens krav inte ska omfattas av försäkringen.

Försäkringsgivarna har gjort gällande att Projektförsäkringen har en begränsning till ovissa och oförutsebara skador. Av Projektförsäkringens omfattningsvillkor framgår att försäkringen inte är begränsad till oförutsebara skador. Istället framgår av Projektförsäkringens ordalydelse, systematik och utformning att alla skador, inklusive skador som är förutsägbara, omfattas av Projektförsäkringen. Det finns inte heller någon allmän princip inom försäkringsrätten som begränsar en försäkring till ovissa och oförutsebara skador.

Försäkringsgivarna har vidare gjort gällande att den gemensamma partsavsikten vid Projektförsäkringens tecknande var att endast ovissa och oförutsebara skador skulle omfattas. Stadens avsikt med Projektförsäkringen har varit den som kommit till uttryck i Projektförsäkringens omfattningsvillkor. Det har inte funnits någon gemensam partsavsikt som avvikit från försäkringsavtalets ordalydelse, dvs. med innebörden att Projektförsäkringens omfattning skulle vara begränsad till ovissa och oförutsebara skador. Tvärtom var det parternas gemensamma avsikt att försäkringen skulle omfatta ansvar för förmögenhetsskada till följd av att trafik och handel påverkas eller hindras av arbeten/entreprenaden, utan krav på att sådana skador skulle vara ovissa eller oförutsebara.

Försäkringsgivarna har anfört att det ålegat Staden att iaktta särskild tydlighet om det varit så att Projektförsäkringens omfattning skulle avvika från vad som normalt sett karakteriserar en försäkring. Någon sådan skyldighet har inte ålegat Staden. Inte heller har Projektförsäkringen avvikit från vad som normalt karakteriseras som en försäkring.

Försäkringsgivarna har därtill anfört att det föreligger ett uppenbart missförhållande mellan premien och den risk som försäkringen avser att skydda. Premiens storlek påverkar dock inte bedömningen av Projektförsäkringens omfattning. Premiesättning

är vidare ett komplicerat område där Försäkringsgivarna har en expertkunskap som Staden saknar. Premien behöver heller inte motsvara den försäkrade risken.

Försäkringsgivarnas agerande i samband med underrättelsen av Gondolens krav och Zurich's skadereglering talar för att Försäkringsgivarnas avsikt inte har varit att begränsa Projektförsäkringens omfattning till ovissa och oförutsebara skador.

För det fall tingsrätten skulle komma fram till att det finns ett ovisshetsrekvisit i Projektförsäkringen så är det tillräckligt att det föreligger något moment av osäkerhet för att försäkringen ska bli tillämplig. Gällande risken för skador i anledning av Slussenprojektet så har det funnits flera osäkerhetsmoment. Osäkerheten i Gondolens krav har bland annat bestått i huruvida det har förekommit störningar från Stadens sida, huruvida Gondolen lidit skada och huruvida det funnits kausalitet mellan störningarna och denna skada. Andra osäkerhetsmoment har bestått i den eventuella skadans storlek och om störningarna har varit sådana att de skäligen behövt tålas.

Långt över hundra näringsidkare berörs av Slussenprojektet. Trots detta har Staden endast mottagit krav på ersättning från sju näringsidkare. Vid Projektförsäkringens tecknande har det därmed inte gått att förutse hur många, om ens några, och vilka näringsidkare som skulle komma att lida skada i och med Slussenprojektet. Det har inte heller gått att förutse storleken på den totala skadan.

3.1.2 Försäkringstiden

Projektförsäkringen har enligt försäkringsvillkoren en försäkringstid som löper mellan den 1 juli 2016 till den 30 juni 2025. Försäkringen tillämpar två stycken *"triggers"* som avgränsar eventuella skador i tiden baserat dels på inträffandeprincipen (*"happening"*) och dels på orsaksprincipen (*"consequent upon a cause occurring"*). Projektförsäkringen omfattar således skador som inträffar hos den skadelidande under försäkringstiden eller skador som till följd av en skadegörande handling som företas under försäkringstiden.

De skadegörande handlingarna i Gondolens krav utgörs av de entreprenadarbeten i Slussenprojektet som Gondolen påstår har orsakat Gondolen skada i form av minskat resultat. Dessa entreprenadarbeten har utförts efter den 1 juli 2016. Den skadegörande handlingen som görs gällande i Gondolenkravet har således företagits under försäkringstiden. Gondolens påstådda skada inträffade genom entreprenadarbetenas inledande eftersom det var vid denna tidpunkt som Gondolens ekonomi påstås ha drabbats. De påstådda skadorna i Gondolenkravet inträffade därmed hos den skadelidande under försäkringstiden.

Försäkringsgivarna har gjort gällande att den skadegörande handlingen utgörs av Stadens beslut att genomföra Slussenprojektet. Att huvuddetaljplanen antogs och vann laga kraft var visserligen en nödvändig betingelse för entreprenadarbetena och de efterföljande störningarna. Detta var dock inte en tillräcklig betingelse för störningarna.

Försäkringsgivarna har vidare gjort gällande att Gondolens skada inträffade i samband med Stadens beslut att genomföra Slussenprojektet eftersom Gondolens rörelse minskade i värde vid denna tidpunkt. Huruvida Gondolens rörelse minskade i värde vid tidpunkten för huvuddetaljplanens lagakraftvinnande eller inte är utan betydelse för Försäkringsgivarnas talan eftersom det inte är denna skada som omfattas av Gondolens krav mot Staden.

3.1.3 Framkallande av försäkringsfall

Försäkringsgivarna har anfört att Staden har framkallat försäkringsfallet genom sitt beslut att genomföra Slussenprojektet. Staden har tecknat Projektförsäkringen i syfte att få ett brett skydd för eventuella skador som kan uppstå i samband med Slussenprojektet. Att besluta om och genomföra arbeten som utgör själva kärnverksamheten i det projekt som Projektförsäkringen avser att skydda kan inte bedömas som uppsåtligt eller grovt vårdslöst framkallande av försäkringsfall.

3.2 Försäkringsgivarna

3.2.1 *Projektförsäkringens omfattning*

Det vitsordas att den aktuella skadan omfattas av Projektförsäkringens ordalydelse och att det inte finns några tillämpliga undantag i Projektförsäkringens omfattningsvillkor som gör att Gondolens krav inte ska omfattas av Projektförsäkringen. Ett försäkringsavtal kännetecknas dock i grunden av ett osäkerhetsmoment där det råder ovisshet avseende om ett skadefall någonsin kommer att inträffa eller vid vilken tidpunkt ett skadefall kommer att inträffa. Även om detta inte framgår av Projektförsäkringens ordalydelse gäller denna grundläggande förutsättning ändå för försäkringens tillämplighet. Projektförsäkringen omfattar därmed inte skador som är förväntade och förutsägbara eller som Staden själv har kunnat bestämma om de ska inträffa eller inte.

Av de beslut som Staden fattade i tiden för Projektförsäkringens tecknande framgick att Slussen skulle byggas om på ett visst sätt och att näringsidkare så som Gondolen skulle påverkas negativt av ombyggnationen. Eftersom denna skada var förutsägbar vid Projektförsäkringens tecknande utgör den inte en skada som omfattas av försäkringen.

Det aktuella försäkringsvillkoret saknar visserligen en uttrycklig begränsning med hänsyn till skadans förutsägbarhet. Ovisshet är emellertid en grundläggande förutsättning för alla försäkringsavtal. Att försäkringsvillkoret i punkterna 2 a) – d) saknar en uttrycklig och direkt tillämplig begränsning avseende att ovisshet ska föreligga innebär inte att denna grundläggande förutsättning för försäkringens tillämpning inte ska gälla.

Vid tidpunkten för Projektförsäkringens tecknande var parternas gemensamma partsavsikt att Projektförsäkringen inte skulle omfatta sådana skador som vid tillfället var förutsägbara. Det har inte vid försäkringsavtalets ingående gjorts gällande från

Stadens sida att Projektförsäkringen skulle täcka även skador som var förväntade och förutsägbara eller som Staden själv har kunnat bestämma om de ska inträffa.

Om avsikten varit att Projektförsäkringen även skulle ge skydd mot skador som var förväntade och förutsägbara har det ålegat Staden att iaktta särskild tydlighet om detta vid upphandlingen av försäkringen. Denna tydlighet har varit påkallad eftersom en sådan omfattning påtagligt avviker från var som normalt sett karakteriserar en försäkring.

Den avtalade premien för Projektförsäkringen är vidare mycket begränsad och gör att det skulle föreligga ett uppenbart missförhållande mellan risken och premien om Projektförsäkringen ska tolkas på så sätt att den inte är begränsad till oförutsebara skador. Den gemensamma partsavsikten vid Projektförsäkringens tecknande kan inte ha varit att även förutsägbara skador skulle omfattas av försäkringen eftersom Försäkringsgivarna inte under rådande förhållanden skulle ha utfärdat ett försäkringsåtagande med så begränsad premie.

Staden har gjort gällande att Zurich's skadereglering skulle tala för att även Försäkringsgivarna var av uppfattningen att förutsägbara skador skulle omfattas av försäkringen. Zurich har under sin skadereglering aldrig bekräftat att Projektförsäkringen kunde tas i anspråk för Gondolens krav eller för något annat krav som riktats mot Staden i anledning av Slussenprojektet. Zurich har inte heller agerat på något annat sätt som inneburit att Zurich bekräftat att Projektförsäkringen vid försäkringens tecknande skulle omfatta förutsägbara skador.

Staden har anfört att det har funnits flera osäkerhetsmoment avseende risken för skador i anledning av Slussenprojektet. De skador som drabbat Gondolen och andra näringsidkare i samband med Slussenprojektet har varit förutsägbara redan vid Projektförsäkringens tecknande. Av de beslut som Staden fattade i tiden före Projektförsäkringens tecknande framgick att Slussen skulle byggas om på ett visst sätt och att näringsidkare, inklusive Gondolen, skulle påverkas negativt av

ombyggnationen. Det har således i rimlig mening varit möjligt för Staden att förutse de menliga effekterna av Slussenprojektet, med följden att skadeståndskrav skulle kunna komma att framställas av berörda parter. Att endast sju näringsidkare riktat anspråk mot Staden i anledning av Slussenprojektet betyder inte att ett det har funnits ett osäkerhetsmoment rörande skadans inträde.

3.2.2 Försäkringstiden

Projektförsäkringen har en försäkringstid som löper mellan den 1 juli 2016 till den 30 juni 2025. Försäkringen tillämpar endast en *trigger* som avgränsar eventuella skador i tiden baserat på orsaksprincipen ("*cause occurring*"). Den skadegörande handlingen ska anses ha förelegat när samtliga för skadans uppkomst och bestånd beroende faktorer har förelegat. Orsaken till Gondolens krav har varit de beslut som tagits av Staden i anledning av Slussens ombyggnad. Dessa beslut har utgjorts av bland annat beslutet att anta huvuddetaljplanen den 12 december 2011 och det reviderade genomförandebeslutet från år 2015.

Från den tidpunkt då besluten togs att bygga om Slussen på det sätt som därefter skett, har orsaken till den påstådda skadan inträffat. Dessa beslut är alla fattade före försäkringens ikraftträdande. Dessa beslut var såväl en nödvändig som tillräcklig betingelse för skadans uppkomst. Besluten medförde att värdet på närliggande berörda verksamheter påverkades i negativ riktning.

Eftersom orsaken till Gondolens krav har inträffat före försäkringsperioden omfattas kravet inte av Projektförsäkringen. För det fall tingsrätten skulle komma fram till att Projektförsäkringen tillämpar inträffandeprincipen som avgränsning av skador i tiden har även Gondolens skada inträffat före försäkringstidens början. Kravet omfattas därmed inte av Projektförsäkringen heller på den grunden.

3.2.3 Framkallande av försäkringsfall

För det fall tingsrätten skulle komma fram till att försäkringsfall föreligger har Staden under alla förhållanden uppsåtligen, genom grov vårdslöshet eller genom därmed jämställd vårdslöshet framkallat försäkringsfallet. Någon försäkringsersättning ska därmed inte utgå.

Framkallandet har skett genom de fysiska åtgärder i form av entreprenadarbeten som Staden har genomfört i samband med Slussenprojektet eftersom Staden varit medveten om att detta skulle drabba Gondolen menligt.

4. UTREDNINGEN

På Stadens begäran har vittnesförhör hållits med Mats Ricknäs, David Melzer och Göran Bergeling.

På Försäkringsgivarnas begäran har vittnesförhör hållits med Göran Roos, Håkan Damberg, Ulf Asplund, Sven Hanzén, Tobias Hielscher, Anders Tengsell och Patric Öberg.

Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

5. DOMSKÅL

5.1 Inledning

Målet handlar om huruvida Staden har rätt till försäkringsersättning från Försäkringsgivarna i anledning av Gondolenkravet eller inte. Sammanfattningsvis har Försäkringsgivarna avböjt försäkringsskydd på följande tre grunder.

1. Gondolenkravet omfattas inte av Projektförsäkringen eftersom det inte var ovisst och/eller oförutsett.
2. Gondolenkravet faller utanför försäkringstiden i Projektförsäkringen.
3. Staden har framkallat försäkringsfallet på ett sådant sätt att försäkringsersättning – jämlikt 8 kap. 11 § försäkringsavtalslagen (2005:104) ("FAL") – inte ska utgå.

Tingsrätten kommer nedan att pröva Försäkringsgivarnas invändningar i tur och ordning.

5.2 Omfattas Gondolenkravet av Projektförsäkringen?

5.2.1 Tingsrättens prövning av Projektförsäkringens omfattning

Tingsrätten har först att ta ställning till om Gondolenkravet omfattas av Projektförsäkringen. I målet är det ostridigt mellan parterna att Gondolenkravet i och för sig omfattas av Projektförsäkringens ordalydelse. Det är vidare ostridigt att Projektförsäkringen inte innehåller några villkor som uttryckligen begränsar försäkringens omfattning till ovissa och/eller oförutsebara skador. Det är slutligen ostridigt att Projektförsäkringen till sin ordalydelse inte innehåller några undantagsbestämmelser som är tillämpliga på Gondolenkravet.

Försäkringsgivarna har dock gjort gällande att Projektförsäkringen inte omfattar skadeståndskrav som i rimlig mening har varit möjliga att förutse. Till stöd för denna uppfattning har de anført att det inom försäkringsrätten finns en allmän princip som begränsar försäkringens omfattning till ovissa och/eller oförutsebara skador. Såsom tingsrätten uppfattar Försäkringsgivarna menar de att förekomsten av en sådan princip skulle kunna få betydelse både för prövningen av den gemensamma partsavsikten och vid en objektiv tolkning av försäkringsvillkoren.

För att bedöma om Gondolenkravet omfattas av Projektförsäkringen kommer tingsrätten därför först att ta ställning till om det finns en allmän försäkringsrättslig

princip som begränsar försäkringars omfattning till att endast avse ovissa och/eller oförutsebara skador. Tingsrätten kommer därefter att pröva om den gemensamma partsavsikten varit någon annan än vad som följer av Projektförsäkringens ordalydelse, på sätt som Försäkringsgivarna har gjort gällande. Beroende på vad tingsrätten härvid kommer fram till kan det även bli aktuellt att på objektiva grunder tolka försäkringsvillkoren. För det fall tingsrätten kommer fram till att Projektförsäkringen är begränsad till ovissa och/eller oförutsebara skador har tingsrätten slutligen att ta ställning till om Gondolenkravet varit ovisst och/eller oförutsett.

5.2.2 Det allmänna kravet på ovisshet och/eller oförutsebarhet

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att syftet med försäkringar normalt är att ge ekonomiskt skydd mot risker som på olika sätt kan leda till förlust för en skadelidande (Bertil Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 4 uppl., 2019, s. 20). Den försäkrade risken kan härvid avse händelser som på förhand inte har varit möjliga för försäkringstagaren att förutse. Så är exempelvis fallet vid olyckshändelser som plötsligt inträffar inom ramen för den försäkrades verksamhet. Det är även möjligt att en försäkringstagare på förhand inser risker i den verksamhet som försäkringstagaren bedriver.

Försäkringstagaren kan då välja att själv svara för den risken genom sin egen budgetering eller överföra risken på ett försäkringsbolag genom tecknandet av en försäkring. Genom försäkringen byts därmed den osäkra risken som består i hotet av att tvingas betala skador ut mot en säker risk, nämligen den att betala en på förhand fastställd premie (Peter Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl., 2007, s. 15–16).

Gemensamt för alla skadeförsäkringar är att det normalt krävs ett osäkerhetsmoment för riskens inträde för att den uppkomna skadan ska kunna omfattas av en försäkring (Harald Ullman, Plötslig och oförutsedd skada, NFT 1/1980, s. 1). Att en försäkringstagare på förhand identifierar en risk för skadans inträde medför emellertid inte att skadan i sig är oförsäkringsbar. Riskerna för en skadas förverkligande styrs istället främst genom försäkringens premiesättning. Ju större risker som identifieras vid försäkringens tecknande desto högre premie krävs normalt för försäkringen (Peter

Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl., 2007, s. 150 och 187 samt Bertil Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 4 uppl., 2019, s. 21).

Det förekommer emellertid risker som försäkringsbolagen inte alls är villiga att befatta sig med. Enligt den allmänna principen om försäkringsbarhet utesluts vissa risker från försäkringsrättens område som inte anses uppfylla de grundläggande förutsättningarna som gör dem försäkringsbara (Bertil Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 4 uppl., 2019, s. 52). Ett exempel på detta är undantaget för säkra skadehändelser. Skador som uppkommer under sådana omständigheter att det i det närmaste är klart att skada kommer att inträffa faller utanför försäkringsområdet. Detta på grund av att det i dessa fall inte är fråga om någon sådan slumpmässig situation som en försäkring avser att skydda. Det är istället fråga om ett medvetet risktagande eller handlande mot bättre vetande, som inte ansetts skyddsvärt genom försäkring (Peter Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl., 2007, s. 187).

I motsats till säkra skadehändelser talar doktrinen i allmänhet om ett krav på *ovisshet* för en skadas inträde som en förutsättning för försäkringsbarhet. Professor Jan Hellner har beskrivit att en händelse, vars inträffande inte erbjuder något verkligt osäkerhetsmoment – vilket exempelvis är fallet vid normal förslitning av ett föremål i samband med användning – inte kan täckas genom försäkring (Jan Hellner, Försäkringsrätt, 1965, s. 7–8). Även professor Bertil Bengtsson har anfört att ovissheten är ett nära nog nödvändigt inslag i alla försäkringsavtal, eftersom det annars skulle vara meningslöst att försäkra sig mot händelser som med säkerhet kan förutses, med hänsyn till den höga premiesättningen (Bertil Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 4 uppl., 2019, s. 20).

Det allmänna kravet på att en skada ska vara oviss återfinns även i förarbetena till FAL. Där anges bland annat att en viktig försäkringsteknisk princip är att ovisshet måste råda om försäkringsfallet kommer att inträffa eller i varje fall när detta kommer att ske. Kan man med säkerhet förutse att en skada uppkommer, eller kan

försäkringstagaren själv bestämma när detta inträffar, saknar försäkringsavtalet mening (prop. 2003/04:150 s. 124).

Med hänsyn till det anförda anser tingsrätten att både doktrin och förarbeten ger stöd för att det finns en allmän försäkringsrättslig princip att en skada måste vara *oviss* för att det ska vara fråga om försäkring i försäkringsteknisk mening. Med detta krav avses att undanta närmast säkra och oundvikliga skador eller skador som helt beror på försäkringstagarens egna risktaganden. En skada som i någon mån innehåller ett osäkerhetsmoment i form av om eller när ett försäkringsfall kommer att inträffa utgör således en skada som normalt kan omfattas av en försäkring.

Försäkringsgivarna har emellertid gjort gällande att försäkringsrätten även uppställer ett villkor på att krav i anledning av en skada måste vara oförutsebara för att kunna omfattas av en försäkring. Tingsrätten delar i denna del inte försäkringsgivarnas uppfattning. Det är visserligen möjligt för en försäkringstagare som identifierat vissa förutsebara risker att själv avsätta ett motsvarande belopp för att skydda sig mot den eventuella skadehändelsen, i likhet med vad Försäkringsgivarna har anført. Detta medför dock inte att risken eller den förutsebara skadan i sig är oförsäkringsbar. oförutsebaroförutsebar

Att en skada är förutsebar vid försäkringens tecknande eller vid senare inträffade förhållanden regleras närmast genom premiesättningen, där en förhöjd risk för en skadas inträffande normalt leder till en högre premie. Det kan däremot finnas skador som anses vara så vanligt förekommande att det ur försäkringsbolagens perspektiv varken är rimligt eller förnuftigt att låta dem täckas av en försäkring (Hans Jacob Bull, Försäkringsrett, 2008, s. 218). För att det ska vara fråga om ett sådant fall måste det dock närmast vara fråga om säkra skador. Tingsrätten konstaterar även att det på försäkringsrättens område råder avtalsfrihet och att parterna, utöver vad som följer av tvingande lagstiftning, har möjlighet att avtala om vilka skador som ska omfattas av en försäkring. Försäkringsbolagen har således möjligheten att bedöma vilka risker de är villiga att försäkra och till vilken prissättning. I den mån försäkringsbolagen inte

önskar försäkra en viss risk kan detta exempelvis framgå av på försäkringen tillämpliga undantag.

Tingsrätten anser således att det finns ett allmänt krav på att en skada ska vara oviss för att omfattas av en försäkring. Parterna har uttryckt olika uppfattningar om vad som, vid förekomsten av en sådan princip, ska vara ovisst. Staden har anfört att det är *skadeståndsansvaret* som i så fall i någon mån behöver vara ovisst. Försäkringsgivarna har istället gjort gällande att det är *skadeståndskravet* som ska vara ovisst, eftersom en ansvarsförsäkring blir tillämplig så snart det framställs ett krav som omfattas av försäkringen.

Högsta domstolen har i NJA 2018 s. 834 definierat en ansvarsförsäkring enligt följande:

”En ansvarsförsäkring ger, enligt vad som följer av lag och tillämpliga försäkringsvillkor, den försäkrade skydd mot skadeståndsansvar. Den försäkrades rätt till försäkringsersättning förutsätter i princip ett däremot svarande ansvar mot en skadelidande tredje man. Försäkringen syftar alltså i första hand till att skydda den försäkrade mot de ekonomiska följderna av ansvar för tredje mans skada. Effekten av denna ordning är också att försäkringen indirekt tryggar den skadelidandes rätt till skadestånd. Försäkringen aktualiseras typiskt sett genom att en skadelidande tredje man hos den försäkrade får en skadeståndsfördran som utlöser ett anspråk mot försäkringsbolaget på försäkringsersättning.”

Enligt denna definition är ansvarsförsäkringen ägnad att ge skydd mot skadeståndsansvar. Vad som får anses utgöra en sådan skadehändelse som utlöser försäkringens tillämplighet är därmed *skadeståndsansvaret* och inte skadeståndskravet i sig. Att försäkringen får tas i anspråk redan när ett skadeståndskrav framställs, eller att bedömningen av om ett skadeståndsansvar föreligger till stor del baseras på detta krav, medför inte att det är kravet som är relevant för ovisshetsbedömningen. För att kravet ska ge försäkringstagaren rätt att ta försäkringen i anspråk förutsätts nämligen att kravet avser påstådd skadeståndsskyldighet som i och för sig omfattas av

försäkringen. Enligt tingsrättens uppfattning ska bedömningen av ovisshet därmed ta sikte på skadeståndsansvaret.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten att det inom försäkringsrätten finns ett allmänt gällande krav på att en skada ska vara oviss för att omfattas av en försäkring. Denna ovisshet tar sikte på skadefallet, som för en ansvarsförsäkring innebär en skadeståndsskyldighet som uppkommer i samband med en skadehändelse. Det allmänna kravet på ovisshet får dock inte till följd att en säker skada automatiskt utesluts från en försäkring. Med hänsyn till den avtalsfrihet som råder på försäkringsrättens område har parterna själva möjlighet att avtala om försäkringens omfattning i den mån en begränsning inte följer av tvingande lag. Den försäkringsrättsliga principen om ovisshet får enligt tingsrätten främst betydelse vid en objektiv tolkning av det aktuella försäkringsvillkoret. Enligt försäkringsgivarna skulle dock en sådan allmän försäkringsrättslig princip även få relevans för vad som var den gemensamma partsavsikten. Det finns därmed skäl att ta upp principen även i det sammanhanget. Tingsrättens bedömning i dessa frågor kommer att behandlas närmare nedan.

5.2.3 Den gemensamma partsavsikten

Tingsrätten har ovan konstaterat att det i målet är ostridigt att Gondolenkravet i och för sig omfattas av Projektförsäkringens ordalydelse och att Projektförsäkringen inte innehåller någon uttrycklig begränsning till ovissa och/eller oförutsebara skador. Försäkringsgivarna har dock gjort gällande att den gemensamma partsavsikten vid Projektförsäkringens tecknande var att endast ovissa och oförutsebara krav skulle omfattas av försäkringen.

Enligt tingsrätten blir det härvid inte fråga om att bestämma eller avgränsa avtalsinnehållet med tillämpning av bevisbörderegler. Tingsrätten ska i stället fastställa avtalets innehåll genom avtalstolkning. En utgångspunkt vid en tvist om hur ett avtal ska tolkas är att söka utröna vad parterna gemensamt åsyftat. Parternas diskussioner

och liknande inför avtalets ingående kan utgöra omständigheter som ger uttryck för en gemensam partsavsikt som avviker från ett avtalsvillkors ordalydelse (jfr NJA 2014 s. 960 p. 20 och NJA 2015 s. 741 p. 9). Med andra ord har tingsrätten att pröva om den gemensamma partsavsikten varit någon annan än vad som följer av Projektförsäkringens ordalydelse.

Staden har anfört att det inte var parternas avsikt att försäkringen skulle ha en annan omfattning än den som framgår av ordalydelsen. Till stöd för sin inställning har Staden bland annat hänvisat till att Projektförsäkringen tecknats inom ramen för en offentlig upphandling och att det därmed funnits strikta förhållningsregler som parterna varit tvungna att efterleva. Staden har även anfört att Projektförsäkringens omfattning förtydligats genom de frågor som ställts av anbudsgivare och de svar som Staden därvid har lämnat. Därtill har Staden pekat på att Försäkringsgivarnas skadereglering av Gondolenkravet pågått under 10 månader, vilket skulle tala för att även Försäkringsgivarna varit av uppfattningen att Gondolenkravet omfattas av försäkringen.

Försäkringsgivarna har för egen del anfört att parternas avsikt vid Projektförsäkringens tecknande var att försäkringen skulle utgöra en sedvanlig allrisk- och ansvarsförsäkring som begränsas till ovisa och icke förutsedda händelser. Till stöd för sin inställning har Försäkringsgivarna bland annat anfört att Försäkringsgivarnas underwriters var av uppfattningen att sådana skador som uppkommit i samband med Gondolenkravet inte skulle omfattas av försäkringen. Deras uppfattning var istället att försäkringen var avsedd att ge försäkringsskydd för olika typer av olyckshändelser, exempelvis en sprängning som går fel eller andra händelser som Staden omöjligt kunnat räkna med. Försäkringsgivarna har även hänvisat till att premien för Projektförsäkringen endast uppgått till 633 000 kr per år och att parterna därmed inte kan ha avsett att även säkra och förutsägbara krav skulle omfattas av försäkringen.

Tingsrätten noterar inledningsvis att Projektförsäkringen tecknats efter en upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling ("LOU"). Inom ramen för ett

sådan förfarande ställs bland annat höga krav på likabehandling och transparens, där anbudssunderlaget inte får utformas på ett sätt som är ägnat att ge en särskild anbudsgivare några fördelar. Inte heller får kriterierna för upphandlingen vara formulerade på ett sådant sätt att olika anbudsgivare inte har möjlighet att tolka kriterierna på samma sätt (Jan-Erik Falk, Lag om offentlig upphandling - En kommentar, 2 uppl., 2013, s. 64 och EU-domstolens dom av den 18 oktober 2001, SIAC Construction, i mål C-19/00, EU:C:2001:553, p. 42).

Under det aktuella upphandlingsförfarandet av Projektförsäkringen har avtalstexten varit av väsentlig betydelse för de olika aktörernas möjlighet att lämna anbud. Av upphandlingsföreskrifterna framgår bland annat att förfrågningsunderlaget legat till grund för upphandlingen och att försäkringens omfattning i sin helhet framgått av underlaget. Det har inte varit tillåtet för anbudsgivare att lämna reservationer eller att avtala om begränsningar som inte tydligt framgår av villkoren. Möjligheten att med hänvisning till den gemensamma partsavsikten ge försäkringsavtalet en innebörd som avviker från försäkringsavtalets ordalydelse får därför som utgångspunkt anses vara mycket begränsad. Denna utgångspunkt innebär att en sådan allmän försäkringsrättslig princip som tingsrätten tidigare har redogjort för får begränsad betydelse när det gäller fastställandet av den gemensamma partsavsikten.

Av den utredning som presenterats i målet har det inte framkommit några omständigheter som talar för Försäkringsgivarnas uppfattning att den gemensamma partsavsikten var att endast ovissa eller oförutsebara krav skulle omfattas av Projektförsäkringen. Utredningen talar istället närmast för att både Försäkringsgivarna och Staden var av uppfattningen att skador av den typ som förekommer i Gondolenkravet skulle omfattas av försäkringen.

Under upphandlingsförfarandet hölls informationsmöten och anbudsgivarna gavs möjlighet att ställa frågor om upphandlingen. I samband med en sådan fråga svarade Staden bl.a. att punkten c) i omfattningsvillkoret är avsett att omfatta sådan förmögenhetsskada som uppstår till följd av att trafik eller handel påverkas eller

hindras av arbeten i samband med entreprenaden. Det ligger närmast till hands att dra slutsatsen att Staden haft för avsikt att sådana skador som görs gällande i Gondolenkravet skulle omfattas av Projektförsäkringen. Försäkringsgivarna har inför sitt anbud fått del av denna information. Härmed måste det ha varit tydligt även för Försäkringsgivarna att inte endast olyckshändelser var avsedda att omfattas av försäkringen.

Av utredningen framgår vidare att Försäkringsgivarnas skadereglering av Gondolenkravet pågått från den 3 februari 2017 fram till den 4 december 2017. Under denna tid har Försäkringsgivarna inte gett uttryck för uppfattningen att krav från näringsidkare för påstådd skada till följd av störningar från Slussenprojektet inte skulle omfattas av Projektförsäkringen. Istället har Försäkringsgivarna begärt in kompletterande information och tagit över korrespondensen med Gondolen. Den typ av skadefall som Gondolenkravet representerar framstår som väsensskilt från de skadefall som Försäkringsgivarna nu menar ska omfattas av försäkringen, t.ex. en sprängning som går fel eller ett rör som av misstag grävs av. Om Försäkringsgivarna ansåg att Gondolenkravet inte omfattades av försäkringen hade det därmed, enligt tingsrätten, legat nära till hands att göra denna invändning redan i ett tidigt skede. Det faktum att Försäkringsgivarna först den 4 december 2017 avböjde försäkringsskydd talar således för att även Försäkringsgivarna inledningsvis var av uppfattningen att Gondolenkravet i och för sig omfattades av Projektförsäkringen.

Försäkringsgivarna har vidare gjort gällande att det för Staden måste ha stått klart att försäkringen inte skulle omfatta även säkra och förutsebara skador med hänsyn till den låga premien. Tingsrätten kan här konstatera att frågan om hur stor sannolikheten är för att en skada ska inträffa, och vilket belopp som behöver inbetalas för att täcka risken, är något som försäkringsbolagen generellt sätt har bättre kunskaper om än försäkringstagaren. Enligt doktrinen kan en försäkringstagare eller annan utomstående bara med viss sannolikhet veta vad försäkringsbolagens åtaganden egentligen är värda och vad som därför är en rimlig premie för en försäkring (Bertil Bengtsson, Försäkringsavtalsrätt, 4 uppl., 2019, s. 21). För att premien ska tillerkännas någon

relevans för prövningen av den gemensamma partsavsikten krävs därför som utgångspunkt att Staden har förstått de överväganden som lett fram till den aktuella premiesättningen. Eftersom Försäkringsgivarna inte ens vid förhandlingen har presenterat någon utredning angående beräkningen av premien finns det i detta fall inte några förutsättningar för att tillmäta premien någon närmare betydelse.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten att utredningen i målet inte ger stöd för att parterna haft en gemensam partsavsikt som avviker från Projektförsäkringens ordalydelse. Utredningen talar istället närmast för att båda parterna varit av uppfattningen att sådan skadeståndsskyldighet som görs gällande i Gondolenkravet skulle omfattas av försäkringen.

5.2.4 *Objektiv tolkning av avtalsvillkoret*

Tingsrätten har här efter att ta ställning till om Projektförsäkringen innehåller en begränsning till ovissa och/eller oförutsebara skador utifrån en objektiv tolkning av försäkringsvillkoret. Högsta domstolen har i NJA 2018 s. 834 anfört följande gällande tolkning av försäkringsavtal:

”Vid tolkningen av ett försäkringsvillkor av standardkaraktär, exempelvis i en ansvarsförsäkring, ska hänsyn tas till ett antal faktorer. Vissa av dessa är typiska just för försäkringsavtal. Andra faktorer är sådana som har betydelse generellt vid tolkning av villkor av standardkaraktär. Det centrala är ofta det omtvistade villkorets ordalydelse. När ordalydelsen ger utrymme för olika tolkningar, liksom när ordalydelsen inte ger något besked alls, kan ledning sökas i systematiken och de övriga försäkringsvillkoren. Också andra faktorer kan ha betydelse, exempelvis villkorets syfte i den mån ett sådant går att utröna och vad som sakligt sett är en förnuftig och rimlig reglering.”

Det aktuella försäkringsvillkoret tar sikte på ett antal olika skadehändelser som kan inträffa i samband med en entreprenad. De individuella skadehändelserna är i sin tur indelade i fyra stycken punkter, där punkterna a) – b) avser vissa skadetyper medan punkterna c) – d) avser vissa typer av störningar. Det är i målet ostridigt att villkoret

inte innehåller någon uttrycklig begränsning till ovissa och/eller oförutsebara skador för någon av dessa punkter. Villkorets ordalydelse talar därför för att bestämmelsen gäller all skadeståndsskyldighet, och inte endast sådan som är oviss och/eller oförutsebar.

Att villkorets ordalydelse tar sikte på all skadeståndsskyldighet är förenligt med hur ansvarsförsäkringar i allmänhet är uppbyggda. En ansvarsförsäkring omfattar vanligtvis alla skador som på grund av en försäkrad verksamhet inträffar under försäkringstiden och inom det geografiska området som försäkringen gäller för, om skadehändelsen inte är särskilt undantagen från försäkringen (Peter Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl., 2007, s. 186). Den oklarhet som måhända kan anses finnas är en följd av att inte heller egendomsförsäkringen i allriskmomentet innehåller något krav på oförutsebarhet, trots att en egendomsförsäkring som utgångspunkt endast omfattar oförutsebara skador (Peter Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl., 2007, s. 186). Tingsrätten anser dock att denna omständighet inte kan tillmätas någon avgörande betydelse vid tolkningen av Projektförsäkringens ansvarsmoment.

Försäkringsgivarna har i målet gjort gällande att den skada som ska omfattas av ordalydelsen i punkterna c) – d) avser sådana händelser som Staden omöjligen kunnat förutse. Sådana skador har av Försäkringsgivarna exemplifierats med felaktiga sprängningar eller rör som av misstag grävs av. Tingsrätten konstaterar att punkten c) i försäkringsavtalet tar sikte på störningar i form av hinder, intrång, begränsat tillträde, avbrott, förlust av handel eller liknande händelser medan punkten d) avser byggherreansvaret enligt miljöbalken. Utifrån villkorets ordalydelse ligger det därmed närmare till hands att anse att Projektförsäkringen omfattar skadeståndsansvar av den typ som görs gällande genom Gondolenkravet än att försäkringen endast skulle omfatta rena olyckshändelser, på sätt som Försäkringsgivarna gjort gällande. Försäkringsvillkorets ordalydelse ger därför inte stöd för att Projektförsäkringen är begränsad till endast ovissa och/eller oförutsebara skador.

Även avtalets systematik talar för att Projektförsäkringen inte är begränsad till ovissa och/eller oförutsebara skadefall. En ansvarsförsäkring är, som anförts ovan, i allmänhet uppbyggd genom att erbjuda ett brett skydd för alla skador som kan uppkomma i samband med den försäkrade verksamheten och som därefter begränsas med hjälp av särskilt angivna undantag (Peter Lagerström, Företagsförsäkring, 3 uppl., 2007, s. 186). Den aktuella Projektförsäkringen är uppbyggd på samma sätt. Tingsrätten kan även konstatera att Projektförsäkringen innehåller en gedigen undantagskatalog. Avtalets systematik talar därför för att de undantag som är tillämpliga på Projektförsäkringen begränsas till de undantag som särskilt angivits i försäkringsvillkoren.

Försäkringsgivarna har i målet åberopat en så kallad *No Claims Declaration* till stöd för att Projektförsäkringen avser endast ovissa och oförutsebara skador. Försäkringsgivarna har bland annat gjort gällande att handlingen vanligtvis används inför ingående av försäkringsavtal där omfattningsvillkoret innebär att försäkringen ska omfatta oförutsedda skador. Tingsrätten konstaterar dock att denna handling undertecknats av Staden i samband med tecknandet av excessförsäkring och inte inför tecknandet av den Projektförsäkring som nu är föremål för prövning. Handlingen får därför anses sakna relevans för tolkningen av Projektförsäkringen.

Tingsrätten har ovan kommit fram till att det inom försäkringsrätten finns ett allmänt krav på att en skada ska vara oviss för att kunna omfattas av en försäkring. Detta krav syftar till att utesluta närmast säkra skador eller skador som helt beror på försäkringstagarens egna risktaganden. Enligt tingsrätten innebär en förnuftig och rimlig reglering av parternas avtalsförhållande att denna allmänna princip ska tillämpas mellan parterna i den mån de inte uttryckligen avtalat om något annat. Då parterna inte avtalat om att principen inte ska tillämpas såvitt avser Projektförsäkringens ansvarsmoment är den därmed gällande mellan parterna.

Tingsrätten anser således sammanfattningsvis att en objektiv tolkning av försäkringsvillkoret inte ger stöd för Försäkringsgivarnas uppfattning att

Projektförsäkringen är begränsad till ovissa och/eller oförutsebara skador, annat än vad som följer av den allmänna principen om ovisshet.

5.2.5 *Utgör Gondolenkravet en oviss skada som omfattas av Projektförsäkringen?*

Enligt tingsrätten innebär en tillämpning av den allmänna försäkringsrättsliga principen om ovisshet inte att Gondolenkravet utesluts från Projektförsäkringen. I det aktuella fallet har det visserligen förelegat en risk för att skadeståndsskyldighet enligt miljöbalkens regler skulle uppkomma mot Gondolen, en risk som Staden identifierade i samband med besluten om att inleda Slussenprojektet. Denna risk kan dock inte anses ha varit så säker att skadeståndsskyldigheten mot Gondolen skulle vara oförsäkringsbar. Det försäkringsrättsliga kravet på ovisshet kan därför inte medföra en sådan begränsning i försäkringsvillkoret som Försäkringsgivarna gör gällande.

5.2.6 *Slutsats*

Tingsrätten anser att det inom försäkringsrätten finns ett allmänt gällande krav på att en skada ska vara oviss för att omfattas av en försäkring. Denna ovisshet tar sikte på skadefallet, som för en ansvarsförsäkring innebär en skadeståndsskyldighet som uppkommer i samband med en skadehändelse. Det allmänna kravet på ovisshet får dock inte till följd att en säker skada automatiskt utesluts från en försäkring. Med hänsyn till den avtalsfrihet som råder på försäkringsrättens område har parterna själva möjlighet att avtala om försäkringens omfattning i den mån en begränsning inte följer av tvingande lag.

Det är ostridigt att Gondolenkravet omfattas av Projektförsäkringens ordalydelse och att inget av de i Projektförsäkringen angivna undantagen är tillämpliga. Enligt tingsrätten framgår det inte av utredningen att det föreligger en gemensam partsavsikt som avviker från försäkringsvillkorets ordalydelse. Inte heller följer det av en objektiv tolkning av försäkringsvillkoret att Projektförsäkringen är begränsad till ovissa

och/eller oförutsebara skador, annat än vad som följer av den allmänna principen om ovisshet.

Enligt tingsrätten kan inte risken för skadeståndsskyldighet mot Gondolen anses ha varit så säker att risken skulle vara oförsäkringsbar. Gondolenkravet omfattas därmed av Projektförsäkringen, förutsatt att det faller inom försäkringstiden.

Vid denna bedömning saknas det skäl för tingsrätten att pröva om den eventuella skadeståndsskyldigheten mot Gondolen har varit möjlig att förutse.

5.3 Omfattningsvillkorets begränsning i tiden

Nästa fråga är hur omfattningsvillkoret i ansvarsförsäkringen ska tillämpas såvitt avser villkorets avgränsning i tiden. Ett sådant villkor kan utformas på det sätt som parterna anser vara mest ändamålsenligt. I branschpraxis förekommer i huvudsak fyra olika modeller för sådana villkors utformning. Modellerna innebär att det som bestämmer om försäkringen omfattar en skada är när den skadegörande handling för vilken försäkringstagaren ansvarar företas ("orsaksprincipen"), när skadan inträffar hos den skadelidande ("inträffandeprincipen"), när skadan upptäcks hos den skadelidande ("upptäcktsprincipen") respektive när skadeståndskrav framställs mot försäkringstagaren ("*claims made*-principen") (se NJA 2017 s. 237).

Staden har gjort gällande att omfattningsvillkoret innebär att två modeller – s.k. triggers – ska tillämpas, nämligen inträffandeprincipen och orsaksprincipen. Försäkringsgivarna har menat att omfattningsvillkoret endast innehåller en trigger, nämligen orsaksprincipen. Tingsrätten tar först ställning till hur villkoret ska tolkas i detta avseende. Som tingsrätten påpekat ovan ska villkorets ordalydelse härvid tas som utgångspunkt.

Omfattningsvillkoret avser att ge försäkringstagaren – dvs. Staden – skydd mot skadeståndsansvar i förhållande till vad som anges i punkterna a) – d). Den del av villkoret som avgränsar vad som anges i punkter a) – d) i tiden har följande lydelse:

"[...] happening or consequent upon a cause occurring during the Period [...]"

De punkter i omfattningsvillkoret som är relevanta här, och som ostridigt enligt sin ordalydelse omfattar den skada som anges i Gondolenkravet, avser olika typer av störningar. För att skadeståndsansvar i förhållande till dessa störningar ska omfattas av försäkringen ska de falla inom den avgränsning i tiden som anges i villkoret. Enligt sin ordalydelse omfattar försäkringen således störningar som anges i punkterna c) och d) och som antingen inträffar/händer under försäkringstiden eller som är en följd av en orsak som inträffar under försäkringstiden. Tingsrätten anser inte att villkoret ger utrymme för någon annan tolkning.

Denna tolkning stöds även av den skriftliga bevisningen. Således framgår av en fråga som en anbudsgivare ställde till Staden under upphandlingsprocessen att anbudsgivaren tolkade triggervillkoret som en kombinerad trigger. Samtliga anbudsgivare, inklusive Försäkringsgivarna, fick del av denna fråga och svaret på den under upphandlingsprocessen. Under skaderegleringen gav även Zurich uttryck för att försäkringen omfattade skador som inträffande under försäkringstiden – dvs. inträffandep principen – vilket avviker från vad Försäkringsgivarna numera gör gällande. Sammanfattningsvis anser tingsrätten att omfattningsvillkoret innehåller dubbla triggers, såväl inträffandep principen som orsaksprincipen, låt vara att dessa principer i detta fall inte tar sikte på skadans inträffande och orsakande, utan den relevanta störningens inträffande eller orsakande.

Tingsrätten går härfter över till att bedöma om de i målet relevanta störningarna har inträffat eller orsakats inom försäkringstiden på så sätt att Försäkringsgivarna är skyldiga att utge försäkringsersättning. Det ska här noteras att omfattningsvillkoret

innehåller ytterligare en begränsning för sin tillämplighet, nämligen att det som utlöser försäkringsskyddet ska ha anknytning till Slussenprojektet (i försäkringen benämnt "*the Project*") och ha ägt rum i Sverige (i försäkringen benämnt "*Territorial Limits*"). Försäkringsgivarna har inte framställt några invändningar baserat på dessa avgränsningar varför de inte omfattas av tingsrättens prövning.

Staden har gjort gällande att den skada som Gondolen gör gällande har såväl inträffat som orsakats under försäkringstiden. Försäkringsgivarna har, å sin sida, menat att Gondolens krav orsakats av beslutet att genomföra Slussenprojektet, vilka fattades innan försäkringen trädde i kraft. Enligt Försäkringsgivarna var det även vid denna tidpunkt som Gondolens skada inträffade. Denna skada bestod enligt Försäkringsgivarna i att värdet på till Slussen närliggande berörda verksamheter, inklusive Gondolens, påverkades i negativ riktning.

Staden har krävt försäkringsersättning i anledning av det yrkande som Gondolen har framställt vid Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Yrkandet avser påstådd skadeståndsskyldighet för Staden grundat på minskat rörelseresultat till följd av buller, skakningar samt begränsad tillgänglighet och visibilitet som Gondolen gör gällande har orsakats av Slussenprojektet. De störningar i förhållande till vilka skadeståndsskyldighet görs gällande är således de som är följden av de entreprenadarbeten som vidtagits inom ramen för Slussenprojektet. Det är ostridigt i målet att entreprenadarbetena har utförts under försäkringstiden. De relevanta störningarna har därmed såväl inträffat som orsakats under försäkringstiden. Gondolenkravet omfattas således av försäkringen.

Med anledning av vad Försäkringsgivarna har anfört får tingsrätten tillägga följande. De må vara riktigt att, på sätt som Försäkringsgivarna har påstått, värdet på Gondolens verksamhet påverkades negativt av beslutet om att genomföra Slussenprojektet. Det är emellertid inte skadeståndsskyldighet för denna skada och med denna skadeorsak som Gondolen har gjort gällande mot Staden. Det saknar således relevans för tingsrättens prövning när denna skada orsakades eller inträffade.

5.4 Har Staden framkallat försäkringsfallet?

Enligt 8 kap. 11 § FAL är försäkringsbolaget fritt från ansvar mot en försäkrad som har framkallat ett försäkringsfall uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet. Detsamma gäller om den försäkrade annars måste antas ha handlat eller underlåtit att handla i vetskap om att detta innebar en betydande risk för att skadan skulle inträffa. Det är Försäkringsgivarna som har bevisbördan för att 8 kap. 11 § FAL är tillämplig (se NJA 1990 s. 93).

Enligt Försäkringsgivarna har Staden uppsåtligen, genom grov vårdslöshet eller genom därmed jämställd vårdslöshet framkallat försäkringsfallet, med vilket Försäkringsgivarna menat Gondolenkravet. Enligt Försäkringsgivarna har Staden, i enlighet med fattade beslut om att genomföra Slussenprojektet, avsiktligt utfört entreprenadarbeten i anslutning till Gondolens lokal, i vart fall med vetskap om att detta innebar en betydande risk för att skadan skulle inträffa.

Enligt tingsrätten förutsätter en tillämpning av bestämmelsen om framkallande av försäkringsfall att Försäkringsgivarna preciserar vilka åtgärder som Staden vidtagit i anslutning till Gondolen och som inneburit en betydande risk för att försäkringsfall – dvs. skadeståndsskyldighet mot Gondolen – skulle inträffa. Mats Ricksnäs, en byggkonsult som anlitats av Staden vid genomförandet av Slussenprojektet, har omvitnat vilka åtgärder som vidtogs för att minimera de störningar som Slussenprojektet innebar, bl.a. i förhållande till Gondolen. Utan en precisering av vilka omständigheter som Försäkringsgivarna lägger till grund för sitt påstående om framkallande av försäkringsfall är det, enligt tingsrätten, inte möjligt att väga dessa omständigheter mot de åtgärder som Staden vidtagit för att hantera risken för skadeståndsskyldighet mot Gondolen. Under sådana omständigheter har Försäkringsgivarna inte visat att Staden framkallat försäkringsfallet.

5.5 Sammanfattning

Tingsrätten har funnit att Gondolenkravet omfattas av Projektförsäkringen och att de för Gondolenkravet relevanta störningarna såväl orsakats som inträffats inom försäkringstiden. Försäkringsgivarna har inte visat att Staden framkallat försäkringsfallet. Käromålet ska därför bifallas.

5.6 Rättegångskostnader

Vid denna utgång är Försäkringsgivarna skyldiga att utge ersättning för Stadens rättegångskostnader.

Staden har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 3 084 238 kr och 6 300 GBP. Av det yrkade beloppet avser 2 451 932,50 kr kostnader för ombud (varav 2 448 912,50 kr avser ombudsarvode och 3 020 kr avser utlägg) medan 632 306 kr och 6 300 GBP avser interna kostnader och arvode till externa sakkunniga. Försäkringsgivarna har överlåtit åt tingsrätten att pröva skäligheten av Stadens kostnadsanspråk.

Tingsrätten anser att de kostnader som Staden yrkar ersättning för har varit skäligen påkallade för tillvaratagande av Stadens rätt. Försäkringsgivarna ska därmed förpliktas att betala dessa rättegångskostnader.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 1](#) (TR-02)

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten senast den 2 april 2020. Det ska stå i överklagandet att det riktar sig till Svea hovrätt. Prövningstillstånd krävs.

Måns Wigén

Peter Adamsson

Henrik Fieber

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att **anslutningsöverklaga**.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.

5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se